

DODELIJKE DRIFTEN

FRANK TALLIS

DODELIJKE
DRIFTEN

Verzamelde Werken van
Liebermann, deel 1

Vertaald door
Maaïke Bijnsdorp en
Lucie Schaap

Uitgeverij De Vliegende Hollander

Uitgeverij De Vliegende Hollander stelt alles in het werk om op milieuvriendelijke en duurzame wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier met het FSC-kenmerk. Dit kenmerk garandeert dat het hout, of de houtvezel waarvan het product is gemaakt, afkomstig is van ecologisch en sociaal verantwoord bosbeheer.

Copyright © 2006 Frank Tallis
Copyright Nederlandse vertaling © 2009
Maaik Bijnsdorp, Lucie Schaap en Uitgeverij De Vliegende Hollander
Oorspronkelijke titel *Mortal Mischief*
Oorspronkelijk uitgegeven door Century
Vormgeving binnenwerk Perfect Service
Omslagontwerp Wil Immink Design
Omslagillustratie Imageselect
Foto auteur Alain Longeaud

ISBN 978 90 495 0026 9

NUR 305

Uitgeverij De Vliegende Hollander is
een imprint van Dutch Media Uitgevers bv

DEEL EEN

De god van de storm

1

Het was de dag van de grote storm. Ik herinner het me goed omdat mijn vader, Mendel Liebermann, had voorgesteld om samen koffie te drinken in Café Imperial. Ik had het sterke vermoeden dat hij iets kwijt wilde...

Vanachter het operagebouw waren woeste zwarte wolken opgestegen, als een vulkaanuitbarsting van zwavelrook en as. Door de enorme omvang leken ze een naderend onheil aan te kondigen, een ramp van epische proporties, zoals in Pompeii. In het valse licht kregen de omliggende gebouwen een gelige kleur. De decoratieve beelden op de daken, klassieke figuren en triomferende adelaars, leken uit zwavel gehouwen. Een bliksemschicht vloeiende van de wolkenberg neer als een rivier van gesmolten ijzer. De aarde sidderde en de lucht trilde, maar nog steeds viel er geen regen. De ophanden zijnde storm leek zichzelf te willen sparen en zijn krachtvoorraden op te bouwen ter voorbereiding van een apocalyptische wolkbreuk.

Het gerinkel van de trambel wekte Liebermann uit zijn mijmerij en verjoeg een aantal paardenkoetsen van de rails.

Toen de tram weer optrok, vroeg Liebermann zich af waarom zijn vader hem wilde zien. Zo'n afspraak was weliswaar niet ongebruikelijk, ze dronken vaak samen koffie, maar dit keer was de uitnodiging anders overgekomen. Mendels stem had eigenaardig geforceerd geklonken, schril en tweeslachtig. Bovendien was zijn achteloosheid niet overtuigend geweest, zodat Liebermann meende dat zijn vader een, misschien onbewuste, bijbedoeling had. Maar wat die was?

In het drukke verkeer op de Kärntner Ring minderde de tram vaart en Liebermann sprong eraf voordat ze bij de halte waren. Hij zette de kraag van zijn astrakanjas op en haastte zich naar zijn bestemming.

Hoewel het lunchuur al voorbij was, was het in Café Imperial een drukte van belang. Obers hielden hun zilveren dienbladen hoog en ontweken elkaar tussen de overvolle tafels. Overal hoorde je geanimeerde gesprekken. Achter in het café speelde een pianist een mazurka van Chopin. Liebermann veegde zijn beslagen brillenglazen schoon met een zakdoek en hing zijn jas aan de kapstok.

‘Goedemiddag, dokter Liebermann.’

Liebermann herkende de stem en antwoordde, zonder om te kijken: ‘Goedemiddag, Bruno. Alles goed met jou?’

‘Jazeker, meneer. Heel goed.’

Toen Liebermann zich omdraaide, vervolgde de ober: ‘Deze kant op, meneer. Uw vader is er al.’

Bruno leidde Liebermann door de drukke ruimte. Ze kwamen bij een tafel vrijwel achterin, waar Mendel schuilging achter de dicht bedrukte pagina’s van de *Wiener Zeitung*.

‘Meneer Liebermann?’ vroeg Bruno. Mendel vouwde de krant dicht. Hij was een stevige man met een volle baard en borstelige wenkbrauwen. Hij keek enigszins streng, wat weer werd afgezwakt door zijn vele lachrimpeltjes. ‘Uw zoon,’ zei de ober.

‘Ah, Maxim!’ zei de oudere man. ‘Daar ben je!’ Er klonk wat ergerenis door in zijn stem, alsof hij had moeten wachten.

Liebermann aarzelde even en antwoordde vervolgens: ‘Maar ik ben vroeg, vader.’

Mendel keek op zijn zakhorloge.

‘Inderdaad. Nou, ga zitten, ga zitten. Voor mij graag nog een *Pharisäer* en... Max?’ Hij gebaarde zijn zoon dat hij moest bestellen.

‘Een *Schwarzer*, alsjeblieft, Bruno.’

De ober maakte een bescheiden buiging en verdween.

‘Zo,’ zei Mendel. ‘Hoe is het met je, jongen?’

‘Uitstekend, vader.’

‘Je lijkt wat magerder dan anders.’

‘O ja?’

‘Ja. Moe.’

‘Het was me niet opgevallen.’

‘Eet je wel goed?’

Liebermann lachte: ‘Heel goed, zelfs. En hoe is het met u, vader?’

Mendel grimaste.

‘Ach! Goede dagen en slechte dagen, je weet hoe dat gaat. Ik ben nu bij die specialist die jij me hebt aangeraden, Pintsch. En er is wel wat verbetering, geloof ik. Maar met m’n rug gaat het niet veel beter.’

‘O, wat vervelend.’

Mendel wuifde zijn zoons opmerking weg.

‘Wil je iets eten?’ Mendel schoof hem de menukaart toe. ‘Je ziet eruit alsof je wel iets kunt gebruiken. Ik denk dat ik de *Topfenstrudel* neem.’

Liebermann bestudeerde de ruime keus aan gebaksoorten: *Apfel-torte*, *Cremeschnitte*, *Trüffeltorte*, *Apfelstrudel*... De lijst besloeg enige pagina’s.

‘Je krijgt de lieve groeten van je moeder,’ zei Mendel. ‘Ze wil graag weten wanneer ze je weer eens zal zien.’ Zijn gezichtsuitdrukking hield het midden tussen sympathie en vermaning.

‘Het spijt me, vader,’ zei Liebermann. ‘Ik heb het heel druk gehad. Zo veel patiënten... Zeg anders tegen moeder dat ik zal proberen volgende week langs te komen. Vrijdag misschien?’

‘Kom dan eten.’

‘Goed,’ zei Liebermann, die meteen daarop het gevoel had dat hij meer had toegezegd dan hij eigenlijk had gewild. ‘Goed. Dank u wel.’ Hij keek nog eens naar de menukaart: *Dobostorte*, *Gugelhupf*, *Linzer-torte*. De mazurka van Chopin eindigde in een luid mineurakkoord en een golf van applaus ging door het cafépubliek. De pianist voelde zich gesterkt, speelde een schitterend arpeggioakkoord op de hogere toetsen en zette daaronder de melodie van een populaire wals in. Een groepje dat dicht bij het raam zat, begon opnieuw waarderend te klap-pen.

Bruno kwam terug met de koffie en bleef naast het tafeltje staan met zijn potlood en opschrijfboekje in de aanslag.

‘De *Topfenstrudel*,’ zei Mendel.

‘De *Rehrücken*, graag,’ zei Liebermann.

Mendel roerde de slagroom door zijn Pharisäer, waarin een scheut-je rum zat, en begon te praten over het textielbedrijf van de familie. Dat was niet ongebruikelijk. Het was zelfs al een soort traditie ge-worden. De winst was gestegen en Mendel overwoog het bedrijf uit

te breiden: nog een fabriek of misschien zelfs een winkel. Nu de bemoeizieke bureaucraten het verbod op warenhuizen hadden opgeheven, zag hij wel een toekomst en nieuwe kansen in de detailhandel. Zijn oude vriend Blomberg had reeds een goed lopend warenhuis geopend en een samenwerkingsverband voorgesteld. Terwijl hij sprak, keek Mendel onveranderd enthousiast en lette hij nauwlettend op hoe zijn zoon reageerde.

Liebermann begreep waarom zijn vader hem zo goed op de hoogte hield. Hij was trots op de academische prestaties van zijn zoon, maar hoopte niettemin dat de jonge Max op een dag in zijn voetsporen zou treden.

Mendels stem stakte toen hij de hand van zijn zoon opmerkte. De vingers leken de melodie van de pianist te volgen en bespeelden de tafelrand als de toetsen van een piano.

‘Luister je?’ vroeg Mendel.

‘Ja. Natuurlijk luister ik,’ antwoordde Liebermann. Hij was inmiddels gewend aan dergelijke vragen en liet zich er niet langer door overvallen, zoals vroeger het geval was geweest. ‘U overweegt zaken te gaan doen met Herr Blomberg.’

Liebermann nam een kenmerkende houding aan. Zijn wang steunde op zijn rechterhand, waarvan de wijsvinger, als de loop van een pistool, tegen zijn rechterslaap rustte. Het was een ‘luisterende’ houding die veel psychiaters graag aannamen.

‘En? Lijkt je dat een goed plan?’ vroeg Mendel.

‘Nou, als dat bestaande warenhuis winstgevend is, klinkt het allemaal zeker redelijk.’

‘Het gaat om een aanzienlijke investering.’

‘Daar twijfel ik niet aan.’

De oudere man streek over zijn baard. ‘Je lijkt niet echt warm te lopen voor het plan.’

‘Vader, maakt het uit wat ik ervan vind?’

Mendel zuchtte.

‘Nee. Vermoedelijk niet.’ Zijn teleurstelling was voelbaar.

Liebermann keek de andere kant op. Hij stelde zijn vader niet graag teleur en voelde zich schuldig. De motieven van de oudere man waren alleen maar loffelijk en Liebermann realiseerde zich maar al te goed

dat hij zijn comfortabele levensstandaard, althans voor een deel, kon handhaven dankzij Mendels voorbeeldige beheer van het familiebedrijf. Toch kon hij zich niet voorstellen ooit zelf een fabriek te runnen of een warenhuis te leiden. Het idee was lachwekkend.

Terwijl deze gedachten door hem heengingen, zag Liebermann hoe een heer van middelbare leeftijd het café betrad. Bij zijn binnenkomst nam de man zijn hoed af en keek hij om zich heen. Zijn haar was in een lage scheiding opzij gekamd en zijn keurig gecoiffeerde snor en baard waren vrijwel helemaal grijs. Hij werd hartelijk welkom geheten door de eerste kelner die hem uit zijn jas hielp. Hij was onberispelijk gekleed in krijtstreep broek, colbert met brede revers en kleurig vest. Hij had kennelijk iets grappigs gezegd, want de eerste kelner begon plotseling te lachen. De nieuwe gast leek alle tijd te hebben, ging niet op zoek naar een vrij tafeltje, maar bleef bij de deur staan en luisterde aandachtig naar de kelner, die, zoals Liebermann vermoedde, nu zelf een verhaal aan het vertellen was.

Mendel zag dat zijn zoon afgeleid was.

‘Ken je hem?’

Liebermann draaide zijn hoofd terug.

‘Pardon?’

‘Dokter Freud,’ zei Mendel neutraal.

Liebermann was verbluft dat zijn vader wist wie de man was.

‘Ja, ik ken hem. En het is trouwens *professor* Freud.’

‘Goed, professor Freud,’ zei Mendel. ‘Maar hij is nog niet lang professor, toch?’

‘Sinds een paar maanden,’ zei Liebermann en trok zijn wenkbrauwen op. ‘Hoe wist u dat?’

‘Hij bezoekt de loge.’

‘Welke loge?’

Mendel keek hem afkeurend aan.

‘B’nai B’rith.’

‘O ja, natuurlijk.’

‘Al mag god weten waarom. Ik weet niet precies wat voor een Jood hij moet voorstellen. Hij lijkt nergens in te geloven. En wat zijn ideeën betreft...’ Mendel schudde zijn hoofd. ‘Vorig jaar heeft hij een lezing voor ons gehouden. Schandalig. Hoe goed ken je hem?’

‘Redelijk goed... We komen af en toe bij elkaar om zijn werk te bespreken.’

‘Wat? Neem je het serieus dan?’

‘Het boek dat hij met Breuer heeft geschreven over hysterie is uitstekend en *De droomduiding* is... kortweg een meesterwerk. Ik ben het natuurlijk niet met alles eens wat hij beweert. Dat neemt niet weg dat ik zijn behandelingsvoorstellen heel nuttig vind.’

‘Dan ben je zeker in de minderheid.’

‘Ongetwijfeld. Maar ik ben ervan overtuigd dat de methode van professor Freud, een methode die hij psychoanalyse noemt, bredere erkenning zal vinden.’

‘Niet in Wenen.’

‘Ik weet het niet. Een paar van mijn collega’s, ook assistent-psychiaters, hebben veel belangstelling voor de ideeën van professor Freud.’

Mendel fronste zijn voorhoofd: ‘Sommige dingen die hij vorig jaar vertelde, waren obscene. Ik heb medelijden met degenen die door hem worden behandeld.’

‘Ik ben de eerste die zal toegeven dat hij de laatste tijd een tikkeltje gepreoccupeerd is geraakt met het erotische leven van zijn patiënten,’ zei Liebermann. ‘Zijn begrip van de menselijke geest omvat echter veel meer dan onze dierlijke instincten.’

De professor stond nog steeds bij de deur met de eerste kelner te praten.

Hij barstte plotseling in lachen uit en sloeg zijn metgezel op de rug. De eerste kelner had hem kennelijk net een grap verteld.

‘Lieve god,’ mompelde Mendel, ‘ik hoop dat hij niet onze kant op komt.’ Toen professor Freud naar een tafel buiten hun zicht werd gebracht, haalde hij opgelucht adem. Mendel wilde iets zeggen, maar slikte zijn woorden in toen Bruno met het gebak arriveerde.

‘Topfenstrudel voor Herr Liebermann en Rehrücken voor dokter Liebermann. Nog wat koffie?’ Bruno wees naar Mendels lege glas.

‘Ja, waarom niet? Een *Mélange* voor mij en voor mijn zoon nog een Schwarzer.’

Mendel keek jaloers naar het gebak van zijn zoon, een groot stuk geglazuurde chocoladecake dat qua vorm wel wat weg had van een reerug, gevuld met abrikozenjam en gearneerd met amandelen. Zijn

eigen keuze was minder opwindend, slechts een eenvoudig bladerdeegbakje gevuld met zoete kwark.

Liebermann zag de hunkerende blik van zijn vader.

‘U had er ook één moeten bestellen.’

Mendel schudde zijn hoofd. ‘Pintsch heeft me gezegd dat ik moet afvallen.’

‘Nou, u zult zeker niet afvallen als u Topfenstrudel eet.’

Mendel haalde zijn schouders op, nam een hap van zijn gebak, maar stopte met kauwen toen een harde donderklap het gebouw deed schudden. ‘Dat wordt een flinke storm’, zei Mendel, terwijl hij naar het raam knikte. Buiten had Wenen zich overgegeven aan een onnatuurlijke schemering.

‘Maxim,’ ging Mendel verder, ‘ik had een bedoeling met onze afspraak vandaag. Een speciale bedoeling.’

Daar heb je het, dacht Liebermann. Eindelijk stond hij op het punt om de ware reden van hun afspraak te horen. Liebermann zette zich in gedachten schrap, al wist hij nog niet wat hij moest verwachten.

‘Je denkt waarschijnlijk dat het mij niets aangaat,’ ging Mendel verder. ‘Maar...’ Hij stopte midden in zijn zin en schoof met zijn vork een afgebroken hoekje van de Topfenstrudel over het bordje.

‘Wat is er, vader?’

‘Ik sprak onlangs Herr Weiss...’ Weer liet hij zijn zin halverwege in de lucht hangen. ‘Maxim.’ Dit keer hervatte hij zijn taak met meer vastberadenheid. ‘Clara en jij lijken het meer dan goed met elkaar te kunnen vinden en Herr Weiss wil, wat ik heel goed kan begrijpen, graag weten wat je bedoelingen zijn.’

‘Mijn bedoelingen?’

‘Ja,’ zei Mendel en keek zijn zoon aan. ‘Je bedoelingen.’ Hij nam weer een hap van zijn strudel.

‘Aha,’ zei Liebermann, enigszins van zijn stuk gebracht. Hij had weliswaar verschillende onderwerpen bedacht die zijn vader met hem zou willen bespreken, maar zijn verhouding met Clara Weiss was daar niet een van geweest. Nu leek het echter zo voor de hand te liggen.

‘Tja,’ antwoordde Liebermann. ‘Wat kan ik zeggen? Ik ben erg op Clara gesteld.’

Mendel veegde zijn mond af met zijn servet en leunde naar voren.

‘En?’

‘En...’ Liebermann keek in zijn vaders uiterst kritische ogen.

‘En... mijn bedoeling is denk ik, uiteindelijk, om...’ Hij aarzelde nu.

‘Ja?’

‘Om met haar te trouwen. Dat wil zeggen, als ze me wil.’

Mendel leunde ontspannen achterover. Hij was duidelijk opgelucht en een brede glimlach verjoeg de ernst uit zijn gezichtsuitdrukking.

‘Natuurlijk trouwt ze met je. Waarom zou ze dat niet willen?’

‘Soms lijkt het erop alsof we... tja, alsof we alleen goede vrienden zijn.’ Op alle levensgebieden vertrouwde Liebermann volledig op zijn scherpe waarnemingsgave. Maar als het om Clara ging, wist hij nooit helemaal zeker of haar bekoorlijke gebaren tekenen van liefde waren of alleen van geflirt. Zijn begeerte had zijn klinische scherpzinnigheid vertroebeld. ‘Het is niet altijd duidelijk wat...’

‘Je hoeft je echt geen zorgen te maken,’ onderbrak Mendel hem, terwijl hij hoffelijk met zijn hand gebaarde. ‘Geloof me maar.’ Hij leunde weer naar voren en kneep in zijn zoons arm: ‘Maak je maar helemaal geen zorgen. Eet nou eerst je Rehrücken maar!’

Maar Liebermann was de eetlust compleet vergaan. Kennelijk had Clara tegen haar vader gezegd dat ze in zou gaan op een huwelijksaanzoek. Hij hoefde zich ‘echt geen zorgen’ te maken. Liebermann dacht aan haar fijne trekken: haar sprekende ogen, kleine neus en lippen als rozenblaadjes en aan haar rechte rug en slanke taille. Ze zou zijn vrouw worden. Ze zou zijn Clara zijn.

‘Ik zal niets tegen je moeder zeggen,’ ging Mendel verder. ‘Dat laat ik aan jou over. Ze zal opgetogen zijn, natuurlijk. Opgetogen. Je weet dat ze Clara erg graag mag. Laatst merkte ze nog op hoe liefvallig Clara is geworden. En het is een goede familie, de familie Weiss. Beste mensen. Jacob en ik kennen elkaar al heel lang. We zaten op dezelfde school, weet je, in Leopoldstadt. Zijn vader heeft mijn vader, jouw grootvader dus, in onze branche geïntroduceerd. Ze deelden een marktkraam.’

Liebermann had dit al tot vervelens toe gehoord. Maar hij wist dat zijn vader er enorm van genoot om de familiegeschiedenis te vertellen en probeerde zo goed hij kon belangstelling te veinzen. Mendel begon

nu echt warm te lopen voor zijn onderwerp en weidde nog enige tijd uit over al die andere banden tussen de familie Weiss en de familie Liebermann. Dankzij de Rehrücken wist Liebermann de eindeloze herhaling van bekende verhalen te doorstaan.

Toen Mendel het onderwerp uiteindelijk helemaal had uitgeput, riep hij Bruno en bestelde hij meer koffie en sigaren.

‘Weet je, Maxim,’ zei Mendel, ‘een huwelijk brengt veel verantwoordelijkheid met zich mee.’

‘Uiteraard.’

‘Je moet aan de toekomst denken.’

‘Zeker.’

‘Dus vertel me eens: zou je met jouw salaris een jong gezin kunnen onderhouden?’

Liebermann glimlachte naar zijn vader. Het was uitzonderlijk hoe zijn vader nooit een kans liet liggen.

‘Ja,’ antwoordde Liebermann geduldig. ‘Ik denk dat ik dat mettertijd wel kan.’

Mendel haalde zijn schouders op.

‘We zullen zien...’

De oudere man wist zijn strenge uitdrukking nog een paar seconden vast te houden, maar barstte toen in lachen uit. Hij boog zich nogmaals over de tafel en gaf zijn zoon een schouderklopje.

‘Gefeliciteerd, jongen.’

Het was een opmerkelijk ontroerend gebaar en Liebermann beseftte dat hun relatie, ondanks de verschillen van mening, op liefde steunde. Het kneep hem de keel dicht en zijn ogen prikten. Het geroezemoes in het café verdween naar de achtergrond terwijl de twee mannen elkaar aankeken en elkaar heel even volledig begrepen.

‘Excuseer,’ zei Mendel. Hij stond met een ruk op en haastte zich naar de garderobe. Maar hij was niet snel genoeg geweest. Liebermann had de traan in zijn oog toch opgemerkt.

Liebermann keek zijn vader na en zag hoe hij verdween in de drukke Ringstraße. Een windvlaag herinnerde hem eraan dat hij, in tegenstelling tot Mendel, geen paraplu bij zich had. Gelukkig stond er precies voor het Imperial een huurkoets te wachten. Opnieuw klonk de don-

der, het gegrom van een misnoegde mindere god, waardoor het koetspaard zijn hoofd in de nek wierp, het tuig liet rammelen en met zijn hoof nerveus over de kasseien schraapte.

‘Rrrrustig,’ riep de koetsier. Zijn stem kwam amper boven het gerasel van de rijtuigen uit. Bij het café aan de overkant klapperde een losgeraakte markies als een zeil.

Liebermann keek omhoog naar de loodgrijze lucht. Rafelige wolkenflarden woeien langs het fronton van het Imperial als de onderrokken van een gevallen engel. Er hing een vreemde geur, een eigenaardige, metaalachtige lucht.

Liebermann stak zijn hand omhoog om de aandacht van de koetsier te trekken, maar werd afgeleid door een bekende stem.

‘Max!’

Hij draaide zich om en zag een forse man op hem afstappen. Zijn jas was open en wapperde om zijn lichaam omdat hij tegen de wind in liep. Met zijn hand hield hij zijn hoed vast zodat die niet van zijn hoofd zou waaien. Liebermann herkende zijn goede vriend, politie-inspecteur Oskar Rheinhardt onmiddellijk en glimlachte breed.

‘Oskar!’

De twee mannen gaven elkaar een hand.

‘Max, je zult dit vast ongehoord brutaal vinden, dat weet ik,’ zei Rheinhardt en zweeg even om op adem te komen. ‘Maar zou je het heel erg vinden als ik jouw huurkoets neem?’

Het gezicht van de inspecteur zag er vermoeid uit. De huid onder zijn ogen was uitgezakt in verschillende in elkaar overlopende verkleurde wallen. Maar hij had ook een verbazingwekkend keurig geknipte snor die uitliep in twee scherpe, naar boven wijzende puntjes.

‘Is er weer iets gebeurd?’ vroeg Liebermann.

‘Ja, dat is er zeker,’ zei Rheinhardt hijgend. ‘t Is een nogal urgente kwestie, om precies te zijn.’

‘In dat geval: ga alsjeblieft je gang.’

‘Dankjewel, kerel. Ik sta bij je in het krijt.’

Rheinhardt opende de deur van de koets, klom naar binnen en riep daarbij naar de koetsier: ‘Markt, Leopoldstadt.’ Als antwoord tikte de koetsier met zijn gehandschoende vinger tegen zijn slaap. Voor hij het portier dichtdeed, zei Rheinhardt nog tegen Liebermann: ‘O, trou-

wens, de liederen van Hugo Wolf gaan al heel redelijk.'

'Tot zaterdag, dan?'

'Tot zaterdag.'

Met die woorden trok Rheinhardt het portier dicht en de koets voegde zich in het lawaaiige verkeer.

Een brede witte bliksemschicht veranderde de Ringstraße in een felle zwart-witplaat. Enkele tellen later scheurde de donder de hemel­sluizen open en kletterden de eerste zware druppels regen op de straatstenen.

Liebermann keek even om zich heen of er nog een andere huur­koets stond, al wist hij dat dat vergeefs was. Hij zuchtte, vervloekte Rheinhardt goedmoedig en zette koers naar de dichtstbijzijnde tram­halte.